

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 STOCKHOLM

AD ./ riksåklagaren ang. grov misshandel m.m.

(Hovrätten över Skåne och Blekinges dom den 2 mars 2023 i mål B 2938-22)

Högsta domstolen har beslutat att riksåklagaren ska svara skriftligen på överklagandet.

Jag vill anföra följande.

Min inställning

Jag bestrider ändring av hovrättens dom och avstyrker prövningstillstånd.

Bakgrund

AD har av hovrätten, mot sitt nekande, dömts för grov misshandel och grovt barnfridsbrott till fängelse i två år. Hon har också förpliktats att utge skadestånd till två målsäganden.

Enligt det åtal som hovrätten funnit styrkt har AD natten till den 14 april 2022 i det gemensamma hemmet uppsåtligen misshandlat sin dåvarande man genom att sticka honom med en kniv i magen vilket orsakat honom sårskada, blodvite och smärta. Misshandeln är att rubricera som grov då gärningen varit livsfarlig. Gärningen, som var av mycket allvarlig art, bevittnades av parternas gemensamma son.

Överklagandet till Högsta domstolen

AD yrkar att åtalet och målsägandenas skadeståndstalan ska ogillas. I andra hand att hovrättens dom ska undanröjas och målet återförvisas till hovrätten för ny prövning.

Det finns enligt henne synnerliga skäl för prövningstillstånd (resning).

Hon åberopar yttranden från två sakkunniga som hon låtit inhämta efter hovrättens dom och som hon menar motbevisar målsägandens version och den av åklagaren åberopade bevisningen angående händelseförloppet. Enligt henne är den bevisning som hon nu åberopar sådan att det är uppenbart att åtalet mot

henne ska ogillas. I vart fall är bevisningen sådan att det föreligger synnerliga skäl att på nytt pröva åtalet mot henne.

AD gör också gällande att det först efter hovrättens dom kommit till försvarets kännedom att den läkare som opererade målsäganden och som åklagaren åberopade som vittne i hovrätten via länk vid samma tidpunkt var häktad såsom på sannolika skäl misstänkt för grovt narkotikabrott. Enligt försvaret finns det stöd för att han använt narkotika även på arbetsplatsen när han varit i tjänst. Läkaren har efter hovrättens dom också dömts för grovt narkotikabrott till fängelse i tre år och nio månader. Om dessa uppgifter varit tillgängliga för försvaret under huvudförhandlingen hade vittnets trovärdighet och tillförlitlighet kunnat starkt ifrågasättas. Åklagaren har genom att inte upplysa försvaret om detta brutit i sin objektivitetsplikt. Vetskapen om dessa omständigheter hade påverkat bevisvärdet av vittnets uppgifter. Det finns till följd av dessa omständigheter synnerliga skäl för prövningstillstånd.

AD gör vidare gällande att det i vart fall är av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen prövar om rekvisitet *bevittna* i straffstadgandet om barnfridsbrott är uppfyllt. Eftersom åtalet för grov misshandel hänger nära samman med det grova barnfridsbrottet finns det skäl för Högsta domstolen att i så fall pröva hennes överklagande beträffande båda åtalen.

Grunderna för min inställning

För att Högsta domstolen ska pröva hovrättens dom krävs prövningstillstånd. Förutsättningarna för att Högsta domstolen ska bevilja prövningstillstånd framgår av 54 kap. 10 § första stycket rättegångsbalken. Enligt första stycket 1 får prövningstillstånd meddelas om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen.

Jag vill inledningsvis framhålla att det enligt min uppfattning inte finns något prejudikatintresse i att Högsta domstolen prövar ADs överklagande. Jag avstyrker därför prövningstillstånd på denna grund.

Prövningstillstånd på grund av synnerliga skäl

Prövningstillstånd får enligt 54 kap. 10 § första stycket 2 rättegångsbalken meddelas om det finns synnerliga skäl för en sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att domvilla förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

I propositionen till den nu aktuella bestämmelsen uttalades att utrymmet för prövningstillstånd vid sidan av prejudikatdispensen bör vara ytterst begränsat. De fall som kan komma i fråga är resningsfallen och därmed jämförbara mycket sällsynta situationer. Vidare angavs att prövningstillstånd bör kunna medges i den utsträckning som de extraordinära rättsmedlen kan tillämpas. Den närmare

innebörd som resnings- och domvillogrunderna getts i praxis bör vara vägledande också inom den ordinära fullföljdens ram (se prop. 1971:45 s. 90 f.).

Enligt huvudregeln i 58 kap. 2 § 4 rättegångsbalken får resning beviljas, om någon omständighet eller något bevis som inte tidigare har förebringats återopas och dess förebringande sannolikt skulle ha lett till att den tilltalade frikänts eller till att brottet hänförts under en mildare straffbestämmelse än den som tillämpats (huvudregeln). Även om det inte föreligger någon sådan sannolikhet, får resning enligt samma punkt beviljas om det, med hänsyn till vad sålunda och i övrigt förekommer, finns synnerliga skäl att på nytt pröva frågan om den tilltalade har förövat det brott för vilket han dömts (tilläggsregeln).

En utgångspunkt för prövningen är det s.k. nyhetskravet. Det kravet innebär att det i princip ska vara fråga om omständigheter eller bevis som inte prövats i målet. Resning kan därför inte beviljas bara på grund av en omprövning av i målet gjord bevisvärdering.

Enbart en sammanställning och bearbetning av det bevismaterial som har förelegat i rättegången eller en fortsatt utveckling av synpunkter som har framförts i målet är i princip inte att anse som nya omständigheter eller bevis. Detta utesluter dock inte att en systematiskt genomförd sammanställning och sakkunnig granskning av det redan tidigare återopade bevismaterialet under särskilda förhållanden – såsom att den har skett i belysning av nya vetenskapliga rön – kan bli att hänföra till sådana omständigheter eller bevis som avses i lagrummet (se NJA 1975 C 125, NJA 2013 N 1 p. 25 och NJA 2018 s. 163).

Welamson-Munck konstaterar att oriktig bevisvärdering i och för sig inte utgör resningsgrund. Det nya materialet måste alltså ha ett visst bevisvärde. Hur stort detta värde ska vara kan emellertid inte ens teoretiskt anges generellt. Det är nämligen klart, att det nya materialets värde måste sättas i relation till värdet av den tidigare förebringade bevisningen. Ju mera övertygande den tidigare bevisningen till stöd för domen ter sig, desto större krav måste ställas på det nya materialet för att resning ska komma i fråga. Principiellt är det relevanta vid prövning av en resningsfråga inte hur resningsinstansen själv skulle vilja avgöra målet utan hur den domstol som avgjort det skulle ha dömt om den haft tillgång till det nya materialet. Praktiskt sett har man emellertid sällan någon grund för att anta annat än att denna hypotetiska bedömning sammanfaller med resningsinstansens egen bedömning av det samlade bevismaterialet. Den prövning av det nya materialets betydelse som ska ske i resningsärendet måste därför kunna involvera – och torde i praktiken oftast involvera – en omprövning av värdet av tidigare förebringad bevisning. (Lars Welamson och Johan Munck, Rättegång VI, 4 uppl. 2011, s. 201. Se även NJA 2010 s. 295 p. 14 och 15, NJA 2011 s. 254 p. 16, NJA 2016 N 17 p. 15 samt NJA 2018 s. 163 p. 27.)

Som nämnts krävs för beviljande av resning enligt tilläggsregeln i 58 kap. 2 § 4 rättegångsbalken att det finns synnerliga skäl att på nytt pröva frågan om den tilltalade har förövat det brott för vilket han dömts. Vidare krävs att någon ny omständighet eller något nytt bevis tillkommit. Tilläggsregeln är avsedd att utgöra en undantagsregel och kan enligt Welamson-Munck inte rimligtvis ges en tolkning enligt vilket kravet på sannolikhet skulle nedsättas generellt. I så fall skulle ju huvudbestämmelsen med dess sannolikhetskrav bli helt meningslös. I stället måste tilläggsregelns rekvisit ”synnerliga skäl” och hänvisningen till vad ”i övrigt förekommer” ges tillämpningen att sannolikhetskravet nedsätts endast när särskilda omständigheter föreligger (se Welamson och Munck, a.a., s. 203).

I NJA 1992 s. 625 uttalade Högsta domstolen att resning får beviljas enligt tilläggsregeln bl.a. om det med hänsyn till ny åberopad bevisning och vad som i övrigt förekommit finns synnerliga skäl att på nytt pröva frågan om den tilltalade förövat det brott för vilket han dömts. Med hänsyn till det uppställda kravet på synnerliga skäl och med beaktande av att resning är ett extraordinärt rättsmedel bör tilläggsregeln ges en restriktiv tillämpning. Högsta domstolen uttalar att regeln i fall av ny bevisning bör användas endast om de nya bevisen till följd av särskilda omständigheter är ägnade att framkalla tvivelsmål om den tilltalades skuld till brottet. En sådan särskild omständighet anges kunna vara att resonemanget i den dom resningsansökningen avser verkar mindre övertygande i belysning av de nya bevisen. (Se även NJA 2018 s. 163.)

Min bedömning

De av försvaret åberopade utlåtandena

Åklagaren har till stöd för åtalet åberopat förhör med målsägandena, den tilltalade och tre vittnen samt händelserapport utvisande tidpunkt för larmsamtal, uppspelning av larmsamtal, rättsintyg med journaler och fotografi och fotografier av kniven.

Av det åberopade rättsintyget framgår att den konstaterade skadebilden är förenlig med det händelseförlopp som målsäganden har uppgett, dvs. att den tilltalade gjort ett utfall och stuckit kniven i honom, men också med det av AD uppgivna händelseförloppet, dvs. att hon hållit i kniven när målsäganden tagit tag i hennes händer och på något sätt vridit henne runt (och därigenom orsakat att kniven stuckits in i buken).

Hovrätten har vid sin prövning av skuldfrågan funnit att målsäganden framstår som trovärdig och hans uppgifter som tillförlitliga samt att hans uppgifter om gärningen, och det som inträffat närmast efter denna, får sådant stöd av den övriga utredningen att åklagaren har uppfyllt sin bevisbörda för misshandelsgärningen. Hovrätten har därefter bedömt att ADs förklaringar till hur kniven kan ha hamnat i målsägandens mage inte framstår som sannolika

med hänsyn till vad som i övrigt framkommit om händelsen och skadans art samt att hennes invändningar vid en sammantagen bedömning är motbevisade.

Jag instämmer i hovrättens bevisvärdering.

Såvitt framkommit avser de av försvaret nu åberopade utlåtandena samma frågeställningar och de grundar sig på samma vetenskapliga rön som det rättsintyg åklagaren åberopade i hovrätten. Det kan därför sättas ifråga om de nu åberopade utlåtandena uppfyller nyhetskravet.

Även om nyhetskravet skulle anses uppfyllt är det min uppfattning att bevisningen till stöd för åtalet är övertygande. Jag vill därvid framhålla att det är målsägandens uppgifter som ligger till grund för bedömningen av skuldfrågan. Målsägandens berättelse har av hovrätten bedömts som trovärdig och hans uppgifter som tillförlitliga. Målsägandens uppgifter stöds inte bara av det av åklagaren åberopade rättsintyget och förhöret med den opererande läkaren utan också att vad som i övrigt framkommit angående händelsen.

Mot detta står ADs berättelse som hovrätten ansett vara svårförenlig med skadans art men även vad som i övrigt framkommit om händelsen. Hovrätten har vid sin prövning också lagt vikt vid vad som är omvittnat angående ADs agerande efter själva händelsen.

Mot bakgrund av hovrättens bevisvärdering är enligt min uppfattning den bevisning som försvaret nu åberopat inte sådan att den kan ligga till grund för prövningstillstånd av synnerliga skäl (resning).

Åklagarens handläggning

Riksåklagaren har i tillsynsbeslut den 3 oktober 2023 uttalat sig angående åklagarens handläggning av vittnesmålet i detta mål (beslutet bifogas).

Som anges i beslutet borde åklagaren, utifrån ett objektivitetsperspektiv, ha informerat försvaret om misstankarna mot vittnet. Enligt vad som anges i beslutet saknas det emellertid grund för antagandet om att den information åklagaren hade tillgång till påverkade bevisvärdet av vittnesmålet. Detta eftersom det inte fanns någon misstanke om att vittnet missbrukade narkotika vid tiden för den händelse som vittnet skulle höras om, utan först flera månader senare. Det fanns heller inte något som indikerade att vittnet hade begått brott eller andra oegentligheter i tjänsten.

Inför avgivandet av denna svarsskrivelse har förhöret med det aktuella vittnet lyssnats igenom. Jag kan därvid konstatera att vittnet på ett återhållsamt och sakligt sätt redogjort för sina iakttagelser under den operation han genomförde på målsäganden, vilka också är nedtecknade i de journalanteckningar som upprättades med anledning av operationen. Det måste framhållas att den

opererande läkaren inte arbetade ensam under operationen. Det har heller inte framkommit något som tyder på att han skulle varit påverkad av någon substans vid detta tillfälle eller när han hördes som vittne i hovrätten. Det finns enligt min uppfattning inte något skäl att ifrågasätta vittnets trovärdighet eller tillförlitlighet.

Den omständigheten att åklagaren inte informerade försvaret om misstankarna mot vittnet kan inte i sig ligga till grund för resning enligt 58 kap. 2 § 4 rättegångsbalken. Jag kan heller inte se att åklagarens handläggning varit sådan att det föreligger grund för resning enligt 58 kap. 2 § 1 rättegångsbalken.

Det saknas enligt min uppfattning grund för prövningstillstånd av synnerliga skäl.

Jag avstyrker prövningstillstånd.

Bevisning

Jag ber att få återkomma med bevisuppgift och med mina synpunkter på målets fortsatta handläggning för det fall Högsta domstolen meddelar prövningstillstånd i målet.

Marie-Louise Ollén

My Hedström

Bilaga

Beslut i ärende AMR-3587-23

Kopia till

Malmö åklagarkammare (AM-54129-22)
Kammaråklagaren Petra Asso